

JONAS SOLSBERIETIS
John of Salisbury

JONO SOLSBERIEČIO *POLIKRATIKAS*,
ARBA *APIE DVARIŠKIŲ PRAMOGAS*
IR FILOSOFŲ PĖDSAKUS.
ANTROJI KNYGA, 14–16 SKYRIAI

John of Salisbury's *Policraticus* or *On the Frivolities of Courtiers*
and the *Footprints of Philosophers*. Book II, Chapters 14–16

ANTROJI KNYGA

14 SKYRIUS

KAS YRA ŽENKLAS, IR APIE MIEGĄ

Ženklų čia vadinama visa, kas kuriuo nors būdu žmogui rodo Dievo valią, jeigu tik ženklas yra tai, kas pirmiausia paveikia jusles ir per jas ką nors sielai parodo. Tačiau yra ženklų, kurie kūno juslėms nieko nerodo, bet, kokio nors kūno atvaizdui tarpininkaujant arba apskritai nesant jokio tarpininko, sielai neretai parodo ką nors teisingo arba klaidingo, nes ženklai kartais rodo tiesą, o kartais klaidina.

Kas nežino, jog miegant pasirodo įvairūs ženklai, kuriuos ir patirtis įrodo, ir protėvių patarimai patvirtina? Jie apsireiškia miegant, todėl juose gyvūniškos galios, tai yra juslės, kurios priskiriamos kūnui ir sielai, ilsisi, tačiau prigimtinės galios susitelkia. Kartais atsitinka taip, kad kūno pratimais atgaivinta siela lengviau pati į save sugrįžta ir tiesą laisviau stebi tai per atvaizdus ir alegorijas, tai tiesiogiai.

Aišku, kad tas tiesos ir klaidos žaismas neliko nepastebėtas to, kuris, miego vartus vaizduodamas, vieną jų padarė iš dramblio kaulo, o kitą iš rago, nes ragas

RAKTAŽODŽIAI: Jonas Solsberietis, *Polikratikas*, Dievas, ženklai, miegas, sapnai.

KEY WORDS: John of Salisbury, *Policraticus*, God, signs, the sleep, dreams.

yra permatomas regai, kuri retai klysta, o tankesnę prigimtį turintis dramblio kaulas, net iki kraštutinumo suplonintas, netgi aštriausios regos nepraleidžia. Mat dramblio kaulas yra panašesnis į dantį, o ragas – į akį, todėl pro rago vartus „tikrieji šešėliai išeina, bet melagingus sapnus išleidžia vėlės“ pro dramblio kaulo vartus (Vergilijus1989: 130 [VI, 894–896]).

15 SKYRIUS

APIE SAPNŲ RŪŠIS, PRIEŽASTIS, PAVIDALUS IR PRASMES

Egzistuoja daugybė įvairių sapno rūšių, priežasčių, pavidalų ir prasmių. Juk sapnai skirstomi į slogučius, kliedesius, paprastą sapną, pranašingą sapną, viziją (Macrobi 1994: 3–10). Savo ruožtu slogutis kyla apsinuodijus arba dėl pagirių, patyrus įvairių kūniškų aistrų bei audringų išgyvenimų, taip pat dažnai jį sukelia užsilikę apmąstymai. Todėl ir nelabai sveikos įsimylėjėlių sielos niekada nestokoja slogučio. Apie tai šiomis eilutėmis užsimena Maronas:

Ana, sesule, kaip baisūs sapnai man sielą kankina!
Koks neregėtas svetys į mūsų pastogę užklydo,
Kokis iš veido gražus, koks širdžia narsus ir karingas!
(Vergilijus1989: 65 [10, 11]).

Tokie sapnai kelia džiaugsmą, liūdesį, ramybės neduodančią baimę arba kursto nesaikingų geidulių liepsną ir aistrą.

Kliedesiuose regimi daiktai, prieštaraujantys gamtai savo pavidalais, kokybe arba kiekybe, dalių sujungimu arba skaičiumi, pavyzdžiui:

...kur tarp galvos ir kojų
Nėr jokio ryšio (Horacijus1978: 83 [9–10]).
Gražuolę lig juosmens užbaigtų it baidyklę... (ten pat, p. 82 [4]).

Gydytojai teigia, kad būtent tokie pavidalai kyla iš proto bei kūno negalios, ir daugiau dėmesio skiria jų priežastims nagrinėti, negu aiškintis, kokia jų prasmė. Manoma, kad šiai sapnų rūšiai priskirtini ir košmarai (*επιάλης*) (Macrobi 1994: 10), per kuriuos žmogus dėl tam tikrų įtampų, manydamas, kad būdrauja, nors iš tiesų miega, būna įsitikinęs, jog kažkas jį žudo. Visais tokiais atvejais labiau reikia gydytojų priežiūros nei mūsų nagrinėjimo, ypač dėl to, kad tokiuose sapnuose nepasirodo nieko tikra, išskyrus tai, jog per juos apsireiškia patys tikriausi ir pavojingiausi išgyvenimai.

O sapnas, kurio pavadinimas yra bendras (nors gali reikšti ir konkrečią rūšį), turi nuo daiktų paviršiaus paimtus vaizdinius, kuriais sapnų aiškintojų disciplina ypač domisi. Be to, sapnas priklauso tai vienam, tai kitam asmeniui, o kartais visuotiniu būdu yra viešas arba bendras. Visais šiais atvejais būtina kuo įdėmiausiai stebėti asmenų, įvykių ir laiko aplinkybių kokybę. Juk, pasak Nestoro, kalbant apie reikalus, susijusius su valstybės interesais, pasitikėti reikia karaliaus arba aukšto valdininko sapnais, taip pat tikrojo karaliaus arba to, kuriam lemta netrukus tapti

karaliumi, sapnais (ten pat, p. 35). Arba jeigu dauguma regi valstybės likimą lemiančią ženklą, kaip tada, kai kažkas, aiškindamas Sibilės raštus, Romos piliečių daugumai atskleidė apreikštą įsikūnijimo paslaptį. Sibilės pranašystėse aiškiai išdėstytas aiškinimas ne tik apie įsikūnijimą, bet ir apie kančią, žengimą į dangų prisikėlus ir apie antrąjį atėjimą kaip Dvasios padiktuotą ir atskleistą paslaptį. Tų pranašysčių pirma eilutė, pasak daugumos [Bažnyčios] tėvų raštų, pradedama šiais žodžiais: „nuosprendžio (*iudicii*) ženklas – žemės prakaitas“. Jeigu iš eilės sujungtume pirmąsias eilučių raides, gautume žydu klastą paneigiančius žodžius: *Jesus Christus Teio Soter* (*Jėzus Kristus Dievo Sūnus Išganytojas*), gal tik lotynų kalba negali visiškai tiksliai perteikti kai kurių graikų abėcėlės raidžių ypatybių.¹ Jeigu neklystu, tas eilutes rasi palaimintojo Augustino knygoje *Apie Dievo valstybę*. Vadinasi, jos yra tos pranašystės idėjos viršūnė ir aukščiausias tikslas – iš anksto parodyti Jėzų kaip neabejotiną gyvojo Dievo sūnų, tikrą žmogų, visų teisėją, amžiną valdovą, gyvenimo kūrėją, tikinčiųjų paguodą, gyvenimo kūrėją ir maloningą amžinosios laimės dalytoją.

Žodžiai apie jau įvykusį arba iš anksto nulemtą ir netrukus įvyksiantį įvykį čia pasakyti todėl, kad valdovas kartais suprantamas kaip dabar esantis, o kartais – kaip būsimas. Juk apie Numantijos² žlugimą [Scipionas] Afrikietis Jaunesnysis sužinojo, dar būdamas eiliniu kariu.

Rudens vidury arba antroje pusėje retai sapnuojami paprasti sapnai, nes, medžiams metant lapus, viešpatauja slogučio beprasmybė – taip pat ir Vergilijus (Macrobi 1994: 57) knygoje, kurioje nagrinėja visas filosofijos paslaptis, paminėjo, jog, lapams krintant, įvairūs sapnai prislegia mirusiųjų vėles.

Skirtingose vietose miegas skirtingas, todėl vienose vietose dažniau sapnuojami vienokie sapnai, kitose – kitokie. Pelkėtose arba dykose vietovėse sapnuojant iškyla keistesni vaizdiniai negu aukštesnėse ir gausiau apgyvendintose vietose. Kartais koks nors objektas sapnuose pasirodo aiškiau, o kartais blankiau; kartais sielai savo prasmę tiesiogiai perteikia, o kartais kitas asmuo ją atskleidžia. O kai prasmė tiesioginėje šviesoje save pateikia, yra regima, nes atrodo, jog visu ir tikru savo pavidalu yra akims pavaldi: pavyzdžiui, Aleksandras, prieš tai niekada nematęs Kasandro (Valerii 1888: 1.7. ext.2), kuriam buvo skirta jį nunuodyti, atpažino šį vyrą, nes buvo sapne jį regėjęs. Be to, vienas regėjimas yra aiškesnis, kai pasirodo aiškus įvykio vaizdas, kitas reikalauja gilesnio apmąstymo, kai įsimaišęs objektas užtemdo įvykio prasmę: pavyzdžiui, kai Julijus Cezaris, nešdamas karą tėvynei, peržengė Rubikoną, sukeldamas siaubą piliečiams, kuriems grėse bendrapiliečio smurtas, vadui prieš akis iškilo didis drebančios tėvynės vaizdinys (Lucan 1751: lib. 1, 186), perspėjantis nepradėti pilietinio karo: tas vaizdinys buvo persigandusios tėvynės ir Cezario vardu parbloškto miesto personifikacija. Jeigu kam nors atrodo, kad iš tiesų negalėjo būti tokio tėvynės vaizdinio, savo abejones jis gali išsklaidyti, pasitelkdamas istorikų liudijimus. Juk vyresnieji, nusprendę, kad miesto didybę reikia garbinti regimu pavidalu, įsakė iš vario nuliedinti menišką merginos, dešinėje rankoje laikančios žemės rutulį, skulptūrą. Ji buvo tikrai tobula, puikaus pavidalo, žavių proporcijų, visos dalys darniai išdėstytos, nariai vienas kitą atitinka ir dera tarpusavyje, viskas sudaro darnią visumą, reikalaujančią ne tiek visokeriopai kritikuoti, kiek visuotinai ža-

vėtis. Tačiau kai kurie sakė, kad skulptūros kojos neišlaikys tokio didelio svorio. Skulptorius jiems atsakė, jog išlaikys tol, kol ji pagimdys, tikėdamas, kad mergaitė negali pagimdyti. Tačiau Kristų pagimdė mergaitė. Kai tai atsitiko, skulptūra nugriuvo ir suiro, nes žmogiškoji galia traukiasi iš ten, kur skleidžiasi dieviškoji.

O jei sapnuojama, jog kažkuris žmogus, jeigu jis yra doras ir gerbiamas asmuo, aiškina įvykį, tai sapnas priskirtinas pranašingų sapnų rūšiai, nes pranašystė, kaip kažkas yra pasakęs, – tai žmogaus lūpomis išreikšta Dievo valia (Senecae 1614: lib. 1, Prefatio, 8). Žmogumi čia vadinama bet kuri žmogaus pavidalą turinti būtybė: žmogus, angelas arba dievas, taip pat bet kuris kitas kūrinys. O doras ir gerbiamas asmuo yra arba dėl savo prigimties, pavyzdžiui, tėvų, arba padėties, pavyzdžiui, šeimininkas, arba elgesio, pavyzdžiui, sąžiningas, arba atsitiktinumo, pavyzdžiui, valdininkas, arba religijos, pavyzdžiui, dievas, angelas bei žmogus, išventintas atlikti religines apeigas. Dėl to, net jeigu egzistuoja tam tikros išlygos, akivaizdu, kad sapnų aiškinimo srityje pagarbos verti ne tik dori, bet ir pasibjaurėtini asmenys. Juk kaip katalikų religijoje pamaldūs vyrai, atlikdami šventas pareigas, ištikimai garbina tikrąjį Dievą, taip eretikai ir prietarais tikintys žmonės garbina pramanytas dievybes – ne, veikiau tikrus demonus, ir atlieka šlykščias apeigas, ne iš tiesų garbindami – tai šiais atvejais neįmanoma, – o begėdiškiausiai vergaudami jiems.

Daugiau apie tai galima sužinoti iš pagonių knygų. Enėjas, pranašystės pažado paakintas (Vergilijus 1989: 48 [90 ir toliau]), atrado ieškotą Italiją (ten pat, p. 59 [520 ir toliau]). Joje – ne tiek dievų, kiek demonų valia – įsikūrė ir pasėjo romėnų giminės sėklą sode, kuris jam patiko. Kas dar, be tėvo Anchiso (Vergilijus 1989: 74 [351–353]), veikia Enėjo sapnuose? Jupiteris, Apolonas ir daugelis kitų: reikėtų daug laiko, norint visus juos išvardyti (ten pat, p. 72 [268 ir toliau]). Tad netenka stebėtis, kad iš tos sėklos išaugo nuodinga, bedieviška, žiauri, šventuosius nuožmiai persekiojanti, nepatikima, išdavikiška, vergiška, pasipūtusi, godi, ištvirkusi, puikybės kupina ir dėl visiško savo pasileidimo nepakenčiama padermė, nes jos pradininkas buvo tiesai svetimas, pavydo kankinamas galvažudys, sėjantis mirtį Žemės rutulyje.³ Tokio tėvo vaikai, net jeigu jie neįstengia jam prilygti⁴, kaip sektinu pavyzdžiu vadovaujasi jo pikta valia; nors tame sode Viešpaties ranka buvo pasodinti tam tikri augalai, kurie, apaštalų laistomi, davė dorybingumo vaisių. Bet, prisimenant visą Romos miesto istoriją nuo pat jos įkūrimo, jos garbėtroška ir godumas toli pranoko visas kitas tautas. Ji drebbino pasaulį įvairiais grobikiškais ir pilietiniais karais. Patys romėnai taip dažnai patirdavo žalos iš savo tironijos ir pilietinių kivirčių, jog vargiai kuris iš jų vadų mirė sava mirtimi. Todėl ir tas satyrikas kuo teisingiausiai rašo:

Retas karalius žemyn pas Cereros žentą nuvyksta
karštu nesruvęs krauju; nuo kardo miršta tironai!

(Juvenalis 1983: 80 [112–113]).

Kanoniniuose raštuose minima daugybė pranašingų sapnų, pavyzdžiui, kaip angelas pamokė Juozapą⁵ ir dar uždraudė grįžti pas Erodą⁶ arba kaip Petras roplių bei kitų gyvių pilna marška buvo pamokytas sujungti tautų daugumą⁷, kaip, apaštalam aplankius Konstantiną, kryžiaus vėliava buvo iškelta virš imperatoriaus

tvirtovės, taip pat kaip bažnyčių ramybę garsiais viešais balsais atkūrė jos raštininkai bei gynėjai ir kaip teisėjai paskelbė, kad kiekviena pergalė, valdžia ir viešpatystė priklauso Kristui.

Pirmosios dvi sapnų rūšys neturi jokios prasmės, o paskutinėse dviejose tarytum regimuojų pavidalu žmogaus sielai pasirodo tiesa, todėl dažniau sapnuojami paprastai sapnai⁸, kuriuose tiesos kūnas regimas tarsi pridengtas netiesioginės prasmės šydu.

16 SKYRIUS

KELETAS APIBENDRINIMŲ APIE SAPNŲ IR APIE KITŲ PERKELTINĖS PRASMĖS ŽENKLŲ REIKŠMĖS

Tiek aiškinant sapnus, tiek įmenant mįsles bei alegorijas, reikia daugiau dėmesio skirti įvykių reikšmėms, kurių yra daug daugiau, negu žodžiais galima išreikšti, kaip gerokai daugiau yra pačios gamtos darbų negu ją mėgdžiojančių menininkų dirbinių. Mat, jeigu kuri nors kalba turi tris arba keturias reikšmes, tai ji yra poliseminė, t. y. daugiareikšmė. O kiekvienas daiktas, kiek panašių požymių jis turi su kitais daiktais, tiek pat turi ir reikšmių, tačiau taip, kad svarbesnis daiktas niekada nebūna mažiau svarbaus daikto ženklas, nes ženklais visada tampa mažiau svarbūs daiktai. Todėl bet kuris daiktas gali reikšti žmogų, nes jis turi šį tą bendro su visais daiktais, kaip tai parodyta alegorijoje apie Petrui pasirodžiusius roplius⁹ ir kitose Raštų vietose. Be to, kuo išraiškingesnis panašumas, tuo giminingesnis ir artimesnis jo reikšmė. O panašumas būna arba esminis, pavyzdžiui, gimine ar rūšimi, arba atsitiktinis, pavyzdžiui, kiekybe, kokybe arba įvairiais kitais atsitiktiniais požymiais, arba mėgdžiojimu, pavyzdžiui, kai vieno veikla panaši į kito. Šitaip kūrinys gali būti panašus į kūrėją, nors tarp jų nėra jokio esminio arba atsitiktinio panašumo. Taip pat padarinys panašus į savo priežastį, jeigu priežastis yra mažesnė už padarinį, sakoma, kad ji yra į jį panaši. Kaip apie kitus panašius dalykus yra tas pats sprendimas, taip ir tas pats ženklas. Ženkilai dažnai būna tie patys, todėl aiškintojo menas geriausiai atsiskleidžia, kai jis apdairiai įžvelgia dalykų skirtingumą.

Tokios yra pastabos apie bendrąsias reikšmes, o ką reikėtų pastebėti apie atskirų panašumų reikšmes, paaiškės vėliau. Tačiau nedera pamiršti, kad, priklausomai nuo asmens savybių, ženklų galia reiškiasi griežčiau arba švelniau. Vieniems pinigų praradimas reiškia mirtį, o kitiems – tik liūdną įvykį. Taip netikėtas Veneros pasirodymas be jokių aiškių priežasčių neretai žada likimo kartėlį. Iš čia Archemoro mirtį apraudančios Hysifilės žodžiai:

Tamsoje mano siaubui pasirodžiusi

Venera reiškė bausmę

(Statius 2004: lib. 5, 621–622).

Juk jeigu dėl svajonių likučių arba Cereros ir Bacho paskatų pasirodo Venera, teisingiau sapnui priskirti slogučio tuštumą, kurią visos kaip viena sapnų aiškintojų disciplinos niekina taip pat, kaip ir šis išmintingas vyras žodžiais:

Dėl sapnų nesirūpink, nes žmogaus siela miegodama sau teikia tai,
Ko būdraudama geidžia ir laukia

(Catonis 2010: lib.2, 31).

Tačiau kartais tiesos apie būsimus įvykius ženklai turi priešingą prasmę. Pavyzdžiui, Pompėjus Didysis, vadas, likimo pasmerktas pražūčiai, artėjant tai pražūčiai, sapne regėjo pranašingą vaizdą, kaip miestas džiūgauja, šokinėja iš džiaugsmo, garbina jį, jo teatre ploja piliečiai, tarsi viskas valstybėje būtų gerai (Lucani 1751: lib.7, 7ff.). Įvykis, kuris iš pirmo žvilgsnio atrodo šlykštus ir nešvankus, kartais slepia kilniausios tiesos turinį. Gajus Cezaris ankstyvojoje jaunystėje susapnavo suteršęs savo motinos lovą. Jis, sapno bjaurasties sukrėstas, kreipėsi į astrologus ir gavo atsakymą, kad visą pasaulį pajungs savo valdžiai. Šitaip kilniajam vyrui buvo įkvėpta viltis užvaldyti valstybę.

Pagaliau kas iš pažiūros atrodo teisingesnis už Uriją, labiau ištvirkęs ir žiauresnis už Dovydą, kurį Batšebos grožis sugundė įvykdyti žmogžudystę ir svetimauti?¹⁰ Bet visa tai įgauna priešingą prasmę, įsivaizduojant, kad Urija atstovauja velniui, Dovydas – Kristui, o Batšeba – nuodėmės gėda susitepusiai Bažnyčiai (Augustini 1800: lib. 27, 37). Tačiau dažniausiai vadovujamasi įprasta taisykle, kad panašūs dalykai aiškintini panašiai. Tiesa, kad nereikėtų rūšiuoti reginių, aplankančių sapne, ieškant priešingybių, nes jie iš dalies yra reginiai, iš dalies pranašystės, tad dėl regimųjų pavidalų kartais gali būti priskirti paprastiems sapnams ir bendrajai sapnų rūšiai – tai akivaizdu ir raštų tyrėjams.

Afrikiečio regėjimas (Ciceronis 1882: lib. 6), Apreiškimas Jonui¹¹, Danielio¹² ir Ezekielio¹³ pranašystės, Faraono ir Juozapo sapnai¹⁴ verčia tikėti tuo, kas pasakyta. Kai kuriems asmenims, pavyzdžiui, turintiems tvarkingą protą, sapnai dažniau atskleidžia tiesą, o kitus dažniau suklaidina. Cezaris Augustas prieš pat kautynes su Antonijumi sunkiai sirgdamas sapne gavo nurodymą dalyvauti mūšyje, kad tą dieną pasiektų pergalę (Valerii 1888: lib. 1, 7.1). Todėl neštuvais buvo nuneštas į mūšio lauką ir laimėjo.

Sokratas regėjo, kaip iš Akademijoje stovėjusio Veneros aukuro pakilo gulgė. Iškėlusį kaklą į dangų, ji snapu palietė žvaigždes, prasiskverbė į Aplanu vadinamą sritį ir dingo iš akiračio, giedodama tokiu džiaugsmingai skambiu balsu, kad sužavėjo visą pasaulį. Kitą dieną Aristidas į Akademiją atvedė savo mažąjį sūnų Platoną, kad Sokratas pamokytų jį rašto bei papročių. Pamatęs vaiką ir iš jo kūno sandaros supratęs jo sielos galias, Sokratas pareiškė, jog jis yra toji gulgė, kurią Akademijos Venera paskyrė mūsų Apolonui (Apuleii 1921: lib. 1, 1). Platonas, prieš išvykdamas į Egiptą tyrinėti raštų, sapne regėjo save piratų pagrobtą ir parduotą į vergiją. Kelionėje taip ir atsitiko.¹⁵

Literatūra

Apuleii Lucii. 1921. *De Dogmate Platonis*. Lipsia: Publisher Teubner. Prieinamas internete: <<https://>

www.thelatinlibrary.com/apuleius/apuleius.dog1.shtml>[žiūrėta 2023 m. spalio 2 d.].

- Augustini Aurelii S. 1800. *Contra Faustum Manichaeum*, Migne J.-P. (ed.). *Opera Omnia: Patrologiae Latinae Elenchus* PL 42. Prieinamas internete: <http://www.augustinus.it/latino/pl_42.htm>[žiūrėta 2023 m. spalio 5 d.].
- Catonis *Disticha*. 2010. Publisher: Kessinger Publishing. Prieinamas internete: <<http://www.thelatinlibrary.com/cato.dis.html>>[žiūrėta 2023 m. spalio 6 d.].
- Ciceronis Tulli M. 1822. *De Re publica*, Angelo Mai (ed.). Publisher: in Collegio vrbano apvd Bvrliaevm. Prieinamas internete: <<https://www.thelatinlibrary.com/cicero/repub6.shtml>>[žiūrėta 2023 m. spalio 8 d.].
- Horacijus. 1978. Poezijos menas. Iš lotynų k. vertė Eugenija Ulčinaitė. V. Zaborskaitė (sud.). *Poetika ir literatūros estetika*: 82–101. Vilnius: Vaga.
- Juvenalis. 1983. *Satyros*. Iš lotynų k. vertė Aleksandra Bendoriūtė. Vilnius: Vaga.
- Lucan Marcus Annaeus. 1751. *Belli Civilis sive Pharsalia*. Publisher: Samuel Luchtmans. Prieinamas internete: <<https://www.thelatinlibrary.com/lucan.html>>[žiūrėta 2023 m. spalio 4 d.].
- Macrobii Ambrosii Theodosii. 1994. *Commentarii in Somnium Scipionis*. Ed. Iacobus Willis. Stuttgartiae; Lipsiae: In aedibus B.G. Teubneri.
- Senecae L. Annaei [maioris]. 1614. *Controversiarum*, Justus Lipsius (ed.). *Opera omnia*. Prieinamas internete: <<https://www.thelatinlibrary.com/seneca.contr1.html>>[žiūrėta 2023 m. spalio 7 d.].
- Valerii Maximi. 1888. *Factorum et Dictorum Memorabilium Libri Novem*. Stuttgartiae: In aedibus Teubneri. Prieinamas internete: <<https://www.thelatinlibrary.com/valmax1.html>>[žiūrėta 2023 m. spalio 6 d.].
- Vergilijus. 1989. *Eneida*. Iš lotynų k. vertė Antanas Dambrauskas. Vilnius: Vaga.
- Statius Publii Papinii. 2004. *Thebaid*. Ed. David Roy Shackleton Bailey. Harvard University Press. Prieinamas internete: <<https://www.thelatinlibrary.com/statius/theb5.shtml>>[žiūrėta 2023 m. spalio 7 d.].

Nuorodos

- ¹ Čia turima omenyje tai, kad lotynų abėcėlė neturi vienos raidės graikiškam garsui th išreikšti, taip pat neturi graikiško u garso atitikmens. Apie tai užsimena ir Augustinas traktate *Apie Dievo valstybę*, aštuonioliktojoje knygoje, dvidešimt trečiame skyriuje.
- ² Iš dviejų Makrobijaus komentarų (*Commentarii in Somnium Scipionis*, p. 11, 12) aišku, jog tai buvo Kartagina, o ne Numantija.
- ³ „Jūsų tėvas – velnias, ir jūs pasišovę tenkinti jo užgaidas. Jis nuo pat pradžios buvo galvažudys ir niekada nesilaikė tiesos – jame ir nėra buvę tiesos“ (Jn 8, 44).
- ⁴ „[E]sate pranašų žudytojų vaikai. Pripildykite gi savo tėvų saiką!“ (Mt 23, 31–32).
- ⁵ „Kai jis nusprendė taip padaryti, per sapną pasirodė jam Viešpaties angelas ir tarė: „Juozapai, Dovydo sūnau, nebijok parsivesti į namus savo žmonos Marijos, nes jos vaisius yra iš Šventosios Dvasios.“ (Mt 1, 20).
- ⁶ „Išminčiams iškeliauvus, štai vėl pasirodo Juozapai sapne Viešpaties angelas ir sako: „Kelkis, imk kūdikį su motina ir bėk į Egiptą. Pasilik ten, kol tau pasakysiu, nes Erodas ieškos kūdikio, norėdamas jį nužudyti“ (Mt 2, 13).
- ⁷ Apd 10, 10–23.
- ⁸ Žr. apie sapnų rūšiavimą šio skyriaus pirmojoje pastraipoje.
- ⁹ Apd 10, 10–23; 11, 5.
- ¹⁰ 2 Sam 11, 2–26.
- ¹¹ „Aš [Jonas] turėjau dvasios pagavą Viešpaties dieną ir išgirdau sau už nugaros galingą balsą, tarsi trimitą [...]“ (Apr 1, 10).
- ¹² „[...] Danielis turėjo ir dovaną paaiškinti visokių regėjimus bei sapnus“ (Dan 1, 17).
- ¹³ „Viešpaties žodis atėjo Būžio sūnui kunigui Ezekieliui prie Kebaro upės kaldėjų krašte“ (Ez 1, 3).
- ¹⁴ Pr 41, 14–36.
- ¹⁵ Jokie kiti šaltiniai tokios kelionės į Egiptą versijos kol kas nepatvirtino.

Iš lotynų kalbos vertė Gintautas VYŠNIAUSKAS, nepriklausomas tyrėjas

Versta iš: *Ioannis Saresberiensis episcopi Carnotensis Policratici sive De nugis curialium et vestigiis philosophorum libri 8*; recognovit et prolegomenis, apparatu critico, commentario, indicibus instruxit Clemens C. I. Webb. 1909. Oxonii E Typographeo Clarendoniano. Prieinamas internete: <<https://archive.org/details/ioannissaresberi01johnuoft/page/n13/mode/2up>> [žiūrėta 2023 10 04]